

داکتر سید عبدالله کاظم

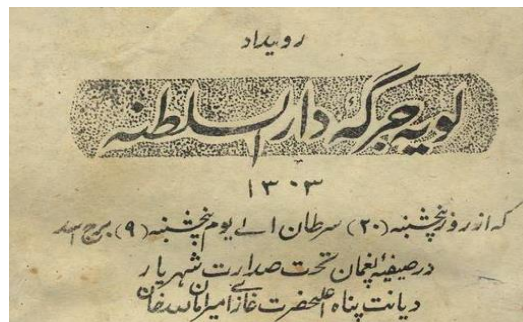
به همکاری: محمد ایاز نوری (آزادی) و نازک میر زهیر

18 آگست 2016

"رویداد لویه جرگه دارالسلطنه 1303"

(به تقریب نود و هفتمین سالگرد استرداد استقلال افغانستان)

(قسمت هشتم)

د پانو شمیره: له 1 تر 6

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلېکنې د لیکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په خیر و لولئ

معاهده ایران با افغانستان

بعد از اختتام معاهده ترکیه و استقرار رأی عمومی بر ادامه موقتی آن عهد نامه و مدعو داشتن مؤتمن اسلامی به افغانستان نوبت به قرائت معاهده ایران و افغانستان رسید. درین معاهده نیز ذات همایونی سپس از آنکه آقای وکیل خارجی هر ماده آنرا به اخیر میرسانید، تشریحات عام فهم و توضیحات خوبی را به حاضرین میداد. بعد از اختتام این معاهده برخی از سؤالات و جوابات نسبت به بعضی از مواد آن از طرف لویه جرگه بعمل آمده عده توضیحاتی را در بعض فقرات آن از وکیل صاحب خارجی خواستار شده در نتیجه عموم حضار برین معاهده دوستانه اسلامی کارانه اظهار مسرت و رضامندی خود شانرا نموده یکی از آن در آخر مبحث بر خواسته بعرض رسانید:

وکیل: بخیال عاجزانه ام باید لویه جرگه این معاهده را هم بنظر تقدیر استحسان نگریده وزارت خارجی را توصیه و تاکید نمایند که در مزید مقدمات محبت و یکرنگی و اتحاد، اتفاق و همدستی با دولت ایران بکوشد.

جمهور: بسیار خوب همه رضامندیم که مناسبات دوستانه و حسیات محبت کارانه ما زیاده بر زیاده با دولت همکیش و همزبان ما ایران بحسن مساعی وزارت خارجی مان بعمل آید. (سپس از آن رأی عمومی لویه جرگه نسبت به حُسن مناسبات ایران و افغانیه اولاً قلمبند و متعاقباً به پیشگاه حضار قرائت گردید در نتیجه تمام نفری او را به امضای خویش سپس از امضای ذات ملوکانه موشح نمودند. ب.د)

معاهده افغانی و فرانسوی

بعد از اتمام نظریات لویه جرگه نسبت به معاهده ایران و افغانستان نوبت به قرائت معاهده افغانیه و فرانسه رسیده آقای رئیس شورای دولت معاهده را قرائت مینمود، ذات ملوکانه چنانچه گفتیم در توضیحات و تشریحات آن میپرداختند.

مستوفی کابل: حینیکه معاهده ختام یافت میرزا غلام مُجتبی خان مستوفی اظهار داشت، این معاهده را باید لویه جرگه بر طبق معاهده ایتالیا تصدیق نموده وزارت خارجی را بمزید تشنید روابط سیاسی و دوستی با دولت فرانسوی مامور فرمایند.

وکیل قندهار: از طرف جمهور بر پا خواسته معروضداشت که ما از همدستی های دوستانه و معاونتهای انسانیت کارانه دولت فرانسه که در راه تعلیم اطفال ما نموده و مینمایند اظهار سرور و تشکر میداریم و از تسهیلاتی که برای وزارت حربیه ما در ابتیاع اسلحه نموده است نیز ممنونیم و متفقاً وزارت خارجی خویش را بمزید استحکام مراتب و محبت و سیاست با دولت مشار الیه توصیه مینمائیم.

جمهور: درست است همه ما به مناسبات دوستانه افغانستان با فرانسه مسرور و در الفاظیکه وکیل صاحب فرمودند، متفقیم. (بعد منشی مجلس لایحه را که مبنی بر احساسات لویه جرگه نسبت به دولت فرانسه بود، تحریر و به پیشگاه حضار تقریر نموده در آخر از طرف عموم بعد از امضای بیضای همایونی تصدیق گشت.

معاهده افغانستان با آلمان

بعد از اتمام معاهده فرانسه و قلمبند شدن رأی عمومی نسبت بدان، معاهده آلمان و افغان قرائت گردیده در آن نیز ذات ستوده صفات ملوکانه تشریحات میفرمودند.

مستوفی کابل: بر پا خواسته گفت که این معاهده و امثال آن معاهدات سیاسی است و در معاهدات سیاسیه حق هیچگونه مذاکره و مباحثه نمیباشد. حالانکه در تمام این معاهده سیاسی نیز منفعت و شرف افغانستان مذکور است، لهذا درین معاهده و در اشباه [امثال] آن مانند نظریه و آرای که در معاهده ایتالیه و فرانسه مرقوم گشته رأی لویه جرگه قلمبند گردد.

جمهور: تائید قول مستوفی صاحب را نموده منشی مجلس را به قلمبند نمودن رأی مجلس بر طبق که به فرانسه و ایتالیه نوشته شده بود در حق جرمن نیز امر دادند. چنانچه رأی عمومی علی الفور تحریر و بنزد عموم قرائت و در آخر ذات ملوکانه اولاً او را امضاء و متعاقباً از طرف جمهور تصدیق و امضاء گشت. (ب.د.)

معاهده افغانستان با بلجیک

وکیل خارجی: سپس از آن نوبت به قرائت نمودن معاهده بلجیک رسید. آقای شیر احمد خان در تشریحات آنهم بذل مقدرات کنان در خاتمه آن فرمودند که این معاهده بدین نزدیکها شرف انعقاد را پذیرفته و تا هنوز بر طبق مندرجات آن اجراءات بعمل نیامده است.

جمهور: بسیار خوب است از طرف ما نیز وزارت خارجه تصدیق این معاهده را تقدیم نموده و از قوه بفعل آوردن آن مساعی جمیله خود را مبذول دارد. در اثر رأی عمومی علی الفور نوشته شده و به پیش جمهور خوانده شده در خاتمه آن حضور شاهانه ابتداء او را دستخط کرده پس از آن به امضای دیگران نیز تزئین یافت.

اعلیحضرت: بعد از اختتام معاهده های فوق فرمودند که این مساعیات و کارستانی های وزارت خارجه ماست که درین عرصه (۵) سال بشرف و عزت و منفعت افغانستان بعمل آورده است. این معاهدات را این طور که شنیدید تصور نکنید که خود بخود ترتیب، امضاء و قبول گردیده است بلکه در هر ماده و هر فقره آن الفاظ های بسیار و مذاکرات بی شمار، عملیات و تشبثات در معرض اجراء آمده و علاوه برین بسا جزویات و کلیات و فروعی جهت آن ترتیب و تعمیل شده است که اگر به مذاکرات و بیان همه بپردازیم مدت طولی را بکار میبرد و ازین بعد هم خودم و وزارت خارجه ام تا بتوانیم در تشبید روابط افغانستان با روی جهان در عزت و شرف و منفعت افغانستان از دل و جان خواهیم کوشید.

خواهش قیام مناسبات افغان با جاپان

عماند لویه جرگه: بعد از اختتام منطوقه همایونی عمائد لویه جرگه از ذات همایونی التجا کردند که باید ضرور عقد مناسبات مان با دولت شرقیه جاپان نیز بعمل آید و نظر بهمه دول روابط ما با جاپان از حد زیبا و نهایت خوب پنداشته میشود. آیا وزارت خارجه مان درین مسله اقداماتی نموده است یانه؟ اگر ننموده باشد، ضرور باید که بنمایند.

د پانو شمیره: له 3 تر 6

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلیکني د لیکنيزې بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په خیر و لوی

اعلیحضرت: مدتی است که مذاکرات ما با دولت جاپان جاری است و در نتیجه دولت مزبور سفارت ما را قبول و عمأً قریب سفارت ما بدانطرف اعزام شدنی است. به شما معلوم است که قبولیت سفارت بدو نوع است. اول قبول نفس سفارت، دوم قبول شخصی سفیر. قبول نفس سفارت از مدتی بعمل آمده است. اکنون انتظار قبولیت وزیر مختار ماست که ما به دولت جاپان اطلاع داده ایم که جناب علی احمد خان ایشک آقاسی اسبق وزیر داخلیه سابق افغانستان به سفارت افغانی در جاپان مقرر شده است. اینک بهمین زودیها جواب آن خواهد رسید و سفارت ما بدان صوب حرکت خواهد کرد. امثال این اعمال را هیئت فعال وزارت خارجیه زیاده تر نموده اند اما چون تا حال در معرض عمل و اجرا نیامده است، لهذا تذکر اشیائی [چیز هائیرا] که تا هنوز به میدان یقین نبرآمده و جامه عمل را در بر نکشیده است برای تان کردن و خواندن مناسب نیست.

ایشان اعظم خواجه: نطقی در موضوع استقلال افغانستان و مساعی جمیله اعلیحضرت همایونی و خدمات قابل تقدیر وزارت خارجیه ایراد کنان خاتمه مقاله اش را بدین مسئله نمود. سابق برین اگر ما فرامین و رقم های گوناگون را بدست داشته بخارج میرفتیم و بهر طریقه و انواع خود را معرفی مینمودیم، احدی ما را نمیشناخت و بما اهمیت و قیمتی نمیداد، اما هنوز اگر ما یک پساپورت قوماندانی افغانستان را بدست داشته بهر دولت و به نزد هر ملتی که برویم و با هر کسیکه بر خوریم اعزاز مینگریم و اکرام می بینیم (کف زندهای شادمانی)

محمد اسحق خان: نیز به همین منوال نطقی را ایراد و در خاتمه از مساعیات جهاندراجات مئی ملت افغان اظهار امتنان و برای وزارت خارجیه افغانستان عرض نمود. کلماتش به کف زندهای آنی مظهر جمهور گشت.

رئیس عمومی شورای دولت: وکلاء محترم، مشایخ و علماء معظم، سادات و روسای مکرم گل نقطه افغانستان! بتقریب انعقاد لویه جرگه من بحضور شما عرض کرده نمیتوانم که بزیر این خیمه و بارگاه یک هزار یا دو هزار نفر از افغانستان حاضرند بلکه عرض میدارم که جمیع ملت ما امروز بحضور اعلیحضرت شرف حضور دارند و به پیشگاه شما ذوات محترم یک حصه از خدماتی دولت متبوعه تان که به توجه و همت اعلیحضرت غازی در وزارت خارجیه تان برای افغانستان شده است، توضیح و تشریح یافت. میخوام واضح تر عرض کنم یکوقت همین افغانستان بود که سوداگر های آن از هندوستان تا کلکته میرفت و خود را از سیاحین بزرگ میشمرد و کس نمیدانست که به آخرین نقطه هندوستان و کلکته سواحل و بندرگاهی دیگری هم است یا نیست؟ همین افغانستان بود که از عمائد و امراء انگلیس لات و برنس را می پنداشتند و بس. اما نمیدانستند که لات کیست و برنس چه منصب دارد؟ بلی! افغانستان از مدتی خیال داشت که خود را با دول عالم بشناساند و نام خود را بروی دنیا نشر نماید. چنانچه سلاطین ماضی مملکت افغانی درین راه کوششها کردند و تشبثاتی را بکار بردند، اما متأسفانه که بر عزم خود کامیاب نشدند. لله الحمد که در عصر سعادت حصر اعلیحضرت غازی به مقاصد خویش نائل و شرف عزت خود را حاصل کرد. چنانچه عموم سفراء و نمایندگان او در روی جهان قبول و پرچمهای اسلامی افغانی ما در فضای عالم بتموج است. ملت افغانستان از که تا مه بتمام گره دنیا رفته میتواند و همه کس بنظر عزت بطرف شان مینگرد. خود من که یکی از خدمتگاران ملت خود میباشم، چندی پیشتر ازین در ضمن ایفای ماموریتم به اکثری از حصص دنیا سیاحت کردم و به هر مجلس که میرفتم مورد عزتداری زیاد میگردیدم و چنان پذیرائیها میشدم که در داخل مملکت خود آنقدر عزت ندیده ام به لحاظ اینکه نام افغانستان بر سر من بود [عموم زنده باد اعلیحضرت پادشاه ترقیخواه ما!]

د پانوی شمیره: له 4 تر 6

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله لیکنه له رالیرلو مخکي په خیر و لوی

امروز شما خیال نکنید تنها شما وزارت خارجه را پیدا کرده اید. نی! بلکه افغانستان دارای وزارتات و ریاسات، مدیریتهای و ماموریتها، حکومتیها و دیگر تشکیلات مفید و ترقیهای مزید گردیده دارای عزت و شرف و مفخرتی که شایان اوست، میباشد. امروز افغانستان بوجود این پادشاه ترقیخواه و شریعت پرور خود افتخار میکند که به نظر دول معظم دنیا بتوجهات این شهنشاخ خویش خود را معرفی کرده است. [زنده باد شهریار ترقیخواه شریعت پرور ما]

امروز جای بسیار مسرت و شکران است که افغانستان یک پادشاه با غیرتی پیدا کرده که زندگی، راحت و عیش خود را فدای آبادی ملک و ملت خود مینماید. امروز افغانستان نه تنها با دول خارجه بزرگ دنیا نوشت خوان بر کاغذ دارد، بلکه الحمد لله امروز افغانستان بسیار فائز [پیروزی] های دول اجانب را گرفته است. شما ببینید فائده های که امروز از دول اروپا گرفته ایم یکی هم اسلحه موجوده است که بیک تعداد مکفی داخل مملکت ما شده و میشود و دیگر اسلحه جات، طیاره ها و فابریکه ها و ضروریات نیز برای افغانستان آماده و موجود بوده صرف بامر وزارت حربیه و حکومت معطل است. اگر وزارت حربیه ما امروز امر نمایند، در مدت قلیل بسیار اسلحه علی الفور برای ما بهم میرسد. امروز دولت روس، جرمنی، دولت فرانس، ایتالیه و دولت انگلیس هر کدامش علیحده علیحده خواهش دارد که اسلحه از ما بخرید و ما به شما اسلحه میدهیم. یکی میگوید طیاره میدهیم توپ میدهیم، دیگری میگوید فابریک میفرستیم، دیگری خواهش ارسال مستخدمین مینماید. مطلب هر کدامی ازین دولتها خواهش دوستی افغانستانرا که یک قوم شجاع دلاور میباشد دارند (کف زندهای شادمانی)

کدام دولت است که اسلحه و قوت خود را کم کردن میخواهد اما زمانیکه بما اسلحه میدهند محض جهت دوستی به افغانستان است و الا به روپیه افغانستان محتاج خواهد بود. فقط امروز دولتهای معظمه دنیا آرزو دارند که با دولت افغانستان دوستی و مناسبات داشته باشند و این دوستی شان ضرور برای یک روز ما مفید خواهد بود. همین افغان است که از لاهور بیشتر را نمیدانست، همین افغانستان در نقشه جات زمان سابق یک حصه از ملحقات هندوستان پنداشته میشد و انگلیسان او را زیر اسارت خود میدانستند، همین افغانستان که در دنیا نام و نشان نداشت، همین افغانستان که عموماً لقمه نیم خوابیده و یک مملکت زیر حمایه انگلیس شمرده میشد، از توجهات جهاندرجات پادشاه رفیع پایگاه خویش خود را در جهان معرفی کرد و بجمع دول خود را نشان داده، گفت هر کس دوستی افغانستان را آرزو داشته باشد، افغانستان حاضر است و هر که دشمن او باشد، افغانستان نیز مردانه وار بمقابله او حاضر است که مشت در دهن شان زده خار گلوی شان بشود. (کف زندهای شادمانی) ما را باید شکرانه به درگاه خالق یگانه نمائیم که امروز دوره (۵) ساله ابتدائیه خود را زیر سایه اولوالامر مجاهد خویش بسیار کامیابانه طی کردیم. وزارت خارجه خدمت پنج ساله خود را بحضور شما عرض کرد، برین خشنودی و تشکرات و حوصله افزائیهای پیهم شما فخر میکند و امید داریم که در آینده نیز به عنایت خداوندی و توجه اعلیحضرت غازی دوره ثانیه خود را نیز به بسیار کوشش و سعی و کار به انجام برساند تا در لویه جرگه آینده خدمات ناچیزانه خود را بحضور شما عرض کرده بتواند (کف زندهای شادمانی)

مولوی محمد بشیر: کلماتی را در موضوع صفات و مزایای همایونی و خدمات قابل تقدیر وزارت خارجه ایراد کنان در خاتمه معروض داشت که باید از طرف لویه جرگه تشکر نامهای متعددی بدان ملل و دولیکه در موقع کشیدگی افغانستان و انگلستان اظهار همدردی نموده و با افغانستان همراهی و هموائی فرموده اند، فرستاده شود.

وکیل صاحب خارجیہ: حسیات متشکرانہ افغانہ و اظہار امتنان از طرف حکومت افغانستان قبل برین برای آن حکومت‌های که در آن موقع با افغانستان همراهی و هم‌نوائی کرده اند، بطور درست فرستاده شده است باز هم ما از خیالات شما مشکوریم.

مولوی صاحب کامہ: نیز تشکر از مساعیات جمیلہ ذات شاهانہ کہ در امورات خارجیہ درین عرصہ وجیزہ بعمل آمدہ است، بیان داشتہ در آخر متأسفانہ اظہار داشتند ایکاش ما ہم یک بندر گاہ بحریہ را مالک میبودیم و در خاتمہ مقابل خویش ضروریت طیران طیارہ را در افغانستان حتمی نشان دادہ، عطف توجہ ارباب حکومت را بسوی آن خواستار گردید.

علیحضرت: نطق مفصلی را در جواب مولوی صاحب بیان داشته ضمناً فرمودند کہ کنایتاً از کلام شما چنان فهمیدم کہ نسبت باخوان [برادران] اسلامیہ مقیمہ سواحل جنوبی افغانستان حکومت تانرا توصیه میکنند. حکومت شما آنها را مانند قطعہ جگر خویش می انگارد، شما مطمئن باشید. در مسلہ طیارہ با اینکہ وزارت حربیہ جواب تانرا بگوید، باز ہم اینقدر شما را تسلیت میدہم کہ افغانستان در سر انجام نمودن مسلہ طیارہ جہتہ قوای حربیہ خود نیز غافل نماندہ و ممکن است کہ عمأ قریب بہ مقصد خویش کامیاب آید.

جمهور: ما شرکاء لویہ جرگہ از اقدامات شرافت کارانہ و شاہکاریہای مفخرانہ ہمایونی در معاملات خارجیہ کاملاً اظہار سرور و خرمی مینمائیم و کاملاً اظہار تشکر و اطمینان خود را از معاملات خارجیہ خویش داشتہ دعای مزید کامیابی و موفقیت حکومت خویش را خواهانیم.

علیحضرت: مقصد اینکہ معاملات خارجیہ ما کہ تا حال نمودہ بودیم، بحضور شما خواندہ شد و از ملاحظہ شما کاملاً گذشت و از افکار آرای تان فوائد گرفتیم. اینقدر قطعی بحضور تان عرض کردہ میتوانم کہ مناسبات خارجیہ ما بہ فضل خداوند خوب است. اگر چہ نسبت بہ آرزو و خواہشات خودم نہایت کم است از خداوند بیش از بیش خواهانم. من مستحق اینقدر تعریف و توصیف، الفاظ و عباراتی کہ نسبت بمن گفته میشود، نمیباشم. (ما آن تعریف و توصیفهای ملوکانہ را محض از خوف تطویل در مقالات آن درج نمودہ ایم. ب.د)

البتہ اینقدر معروض میدارم کہ این عاجز مقصدی بہ جز از خدمت بہ اسلام، ملت و وطن در نظر ندارم تا خدا از من رضا شود.

بہر تقدیر معاملات خارجیہ حسب مطلوب بہ طریقہ از حد مرغوب کہ حاجت بہ مذاکرہ و مباحثہ مزید نیفتاد و مہرہ های سیاہ و سفید ما بکار نیاید زیرا کہ فکر ملت و دولت یکسان بود، خاتمہ پذیرفت و ہم ساعت پورہ شدہ فی الحال شما تشریف بردہ بہ صرف طعام و ادای صلوة پرداختہ پس از ساعت (۲) معاملات داخلیہ ما آغاز میشود. ہر مبحث را از اتفاق آراء شما حضار فیصلہ خواہیم نمود کہ در آتیہ کدامین طرز عمل را اختیار داریم و چطور اسباب آسایش و رفاه ملت و مملکت خود را پیشبینی نمائیم. مسائل مہمہ ما کہ مناسبات خارجیہ بود، اللہ الحمد بخوبی صورت انجام را پذیرفت. در مسائل داخلیہ اختیار بدست خود ماست. ہر امری را کہ عموم منظور و پسند نمایند و اساسی برای خویش اتخاذ ورزند، همانا کہ در اجراء و قبولیت آن مضائقہ نخواہد شد و اگر اعتراضاتی نمایند، شنیدہ میشود و اشکالاتی را کہ در راہ ترقیات خویش بنگرید، آزادانہ بگوئید کہ من برای استماع آن حاضریم.

(ادامہ در قسمت نہم)

د پانوی شمیرہ: لہ 6 تر 6

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوئې. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنی دلیکنیزی بنی پازوالی د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په خیر و لولئ